

COVID-19 İŞÇİLERİ YOKSULLAŞTIRDI

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

İKİNCİ YILINDA
PANDEMİNİN İŞÇİLERE ETKİLERİ

Türkiye Çapında Alan Araştırması Sonuçları

MART 2022

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

İKİNCİ YILINDA PANDEMİNİN İŞÇİLERE ETKİLERİ

ÖZET SONUÇLAR | BASIN BÜLTENİ • MART 2022

Bu rapor DİSK Araştırma Merkezi (DİSK-AR) tarafından 2021 yılının son aylarında yapılan Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü araştırmasının pandemi ile ilgili özet sonuçlarını içermektedir. Araştırmanın diğer sonuçları önümüzdeki günlerde kamuoyu ile paylaşılacaktır.

DİSK-AR tarafından planlanan Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü araştırmasının içeriği Friedrich Ebert Stiftung (FES) ve YÖNEYLEM Sosyal Araştırmalar Merkezi ile birlikte oluşturuldu. Araştırmanın alan çalışması YÖNEYLEM tarafından gerçekleştirildi. Araştırma, Friedrich Ebert Stiftung (FES) Türkiye Temsilciliği tarafından desteklendi.

ARAŞTIRMA KOORDİNATÖRÜ:
DOÇ. DR. HAKAN KOÇAK

YAYINA HAZIRLAYANLAR:
DOÇ. DR. AZİZ ÇELİK, DENİZ BEYAZBULUT, DOÇ. DR. M. HAKAN KOÇAK, ZEYNEP KANDAZ

SAHA ÇALIŞMASI:
DOÇ. DR. DERYA KÖMÜRCÜ, BARIŞ KİNEŞÇİ (YÖNEYLEM ARAŞTIRMA MERKEZİ)

KAPAK TASARIM:
İNAN DAĞDELEN

ARAŞTIRMA, DİSK-AR KAYNAK GÖSTERİLEREK KULLANILABİLİR
PARA İLE SATILAMAZ

DİSK, ITUC ve ETUC üyesidir.

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: (0212) 291 00 05 - 06 • Fax: (0212) 240 42 09

E-posta: diskar@disk.org.tr | disk@disk.org.tr

Web: www.disk.org.tr | www.arastirma.disk.org.tr

facebook & twitter: [@diskarastirma](https://www.facebook.com/diskarastirma) | [@diskinsesi](https://twitter.com/diskinsesi)

ÖZETLE PANDEMİNİN İŞÇİLERE ETKİLERİ

11 Mart 2020’de başlayan ve 11 Mart 2022’de ikinci yılını dolduran Covid-19 salgını (pandemisi) sadece büyük insani tahribata yol açmakla kalmadı, salgın ciddi sosyo-ekonomik olumsuzluklar yarattı. Önemli iş ve gelir kayıpları yaşandı. Salgından en olumsuz etkilenen kesimlerin başında işçiler, ücretli çalışanlar gelmektedir.

DİSK Araştırma Merkezi (DİSK-AR) tarafından işçiler arasında Türkiye çapında yürütülen alan araştırması pandeminin işçiler üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koydu. Araştırmanın özet sonuçları şöyledir:

Ortalama ücretler düştü, asgari ücrete yaklaştı

2017 yılında yaptığımız araştırmada işçilerin ortalama ücretleri asgari ücretin yüzde 35 üzerinde iken 2021 yılının son aylarında yaptığımız araştırmaya göre ortalama işçi ücretleri asgari ücretin yüzde 27,5 üzerindedir. Ortalama ücretler asgari ücrete doğru düşmeye devam etmiş ve makas daralmıştır. Bunun en önemli nedeni pandemi döneminde yapılan kısa çalışma ve nakdi ücret desteklerinin işçilerin asıl ücretlerinin altında kalmasıdır.

Pandemi döneminde en önemli iki sorun işsizlik ve düşük ücret

İşçiler çalışma hayatında işsizliği en önemli sorun olarak görüyor. İşçilerin yüzde 72’si “çalışma hayatındaki en önemli sorun nedir” sorusuna “işsizlik” yanıtını verdi. İkinci en önemli sorun ise yüzde 65 ile “düşük ücret” olmuştur. Bu sonuçlar pandemi döneminde yaşanan iş ve gelir kaybının etkisini ortaya koyması açısından önemlidir.

Pandemide ev masrafları arttı

Araştırma kapsamında uzaktan çalışan işçilere pandemi döneminde ev masraflarının artıp artmadığı soruldu. İşçilerin yüzde 58’i pandemi döneminde ev masraflarının arttığını söylerken, yüzde 26,2’si bu görüşe kısmen katıldığını söyledi. İşçilerin sadece yüzde 14,5’i pandemi döneminde ev masraflarının artmadığını söyledi.

Pandemide yaşam ve geçinme zorlaştı, borçlanma arttı

Borçlanmanın artışı pandemide işçilerin yaşadığı en büyük sorun olarak öne çıkıyor. İşçilerin yüzde 55’i pandemi döneminde borçlarının arttığını, yüzde 27’si faturalarını ödemekte zorlandığını, yüzde 25’i kredi kartı borcunu ödeyemediğini söylemiştir.

Salgında harcamalar kısıldı, ucuz besinlere yönelim arttı

Pandemide artan geçinme, yaşam zorluğu ve borçlanma ile baş edebilmek için işçilerin yüzde 66,4’ü harcamalarını azalttığını, yüzde 49,6’sı ise daha ucuz besinlere yöneldiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 32,4’ü kredi kartlarını daha fazla kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Ana yardım kaynağı aileler, İŞKUR ikinci sırada kaldı

İşçilerin pandemide aldıkları yardımın ana kaynağı aileleri oldu. İşçilerin yüzde 39’u ailesinden yardım aldığını beyan etmiştir. Kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği alanların toplam oranı yüzde 32,5 olmuştur.

İşçiler sağlanan destekleri yetersiz buluyor

İşçilerin yüzde 43,5'i verilen sosyal destekleri yetersiz bulduklarını belirtmektedir. Katılımcıların yalnızca yüzde 28,5'i destekleri yeterli bulmaktadır. Destekleri ne yeterli ne yetersiz bulanların oranı ise yüzde 24,5'tir.

Covid-19 bir işçi hastalığıdır: İşçilerin yüzde 46'sının kendisi veya çalışma arkadaşı Covid-19'a yakalandı

Araştırma Covid-19'un aynı zamanda bir işçi hastalığını olduğunu ve işçilerin hastalığa yakalanma oranının yüksek olduğunu gösteriyor. İşçilerin yüzde 54,4'ü hastalığa yakalanmadığını belirtirken yüzde 46'sı ise kendilerinin ve/veya çalışma arkadaşlarının Covid-19'a yakalandığını beyan etmektedir.

Salgına rağmen üretim çarkları döndü

İşçilerin yüzde 30'u işyerinde Covid-19 vakası görülmesine rağmen işlerin durdurulmadığını, üretimin devam ettiğini belirtmiştir. İşçilerin Covid-19'a yakalanma oranının yüksek olmasında salgının en yoğun döneminde bile üretimi sürdürme yaklaşımının rol oynadığını söylemek mümkündür.

İşçilerin dörtte üçünün çalışma biçimi değişti

Salgında yaşanan kapanmalar ve işe ara vermeler ile diğer düzenlemeler nedeniyle işçilerin çalışma biçiminde önemli değişiklikler oldu. Kısa çalışma, ücretsiz izin, evden çalışma gibi yeni istihdam biçimleri ortaya çıktı. İşçilerin yüzde 25,8'i "bir değişme olmadı, eskisi gibi çalışmaya devam ediyorum" derken yüzde 74,2'si ise pandemi döneminde çalışma biçiminin değiştiğini belirtmiştir.

Evden çalışanlarda ulaşılama hakkı ihlali arttı

Evden çalışan işçilerin yüzde 57'si pandemi sırasında her an ulaşılabilir durumda olduklarını belirtmiştir. İşçilerin yüzde 29,7'si bu görüşe kısmen katıldığı belirtirken, sadece yüzde 10,5'i bu görüşe katılmadığını beyan etmiştir.

Pandemide ev işleri ve bakım yükü arttı

Evden çalışan işçilerin yüzde 48,8'i ev işleri ve bakım yükünün arttığını belirtmiştir. Bu oran erkeklerde yüzde 44,8 iken, kadınlarda yüzde 52,9 düzeyindedir.

Araştırmaya katılan ve evden uzaktan çalışan işçilerin yüzde 50,6'sı salgın döneminde iş ve iş dışı (özel) yaşam sınırlarının kaybolduğunu belirtmiştir. İşçilerin yüzde 30,7'i ise bu ifadeye kısmen katıldığını ifade etmiştir.

Ev işlerine ayrılan zaman açısından cinsiyet eşitsizliği büyük

Ev işlerine ve bakıma 3-6 saat ayıran kadınların oranı yüzde 23,7, erkeklerin oranı ise yüzde 9,7'dir. Ev ve bakım işlerine zaman ayırmayan kadınların oranı yüzde 7,6 ile sınırlı kalırken erkeklerin oranı yüzde 29'a yükselmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	1
SUNUŞ	1
ARAŞTIRMA HAKKINDA	2
COVID-19 PANDEMİSİNİN İŞÇİLERE ETKİLERİ	3
Ortalama Ücret ve Asgari Ücret Arasındaki Makas Covid-19 Döneminde Daha da Kapandı!	3
Pandemi Döneminde de En Önemli Sorun İşsizlik!	3
Pandemide Yaşam ve Geçinme Zorlaştı, Borçlanma Arttı	5
Salgında Harcamalar Kısıldı, Ucuz Besinlere Yönelim Arttı	5
Pandemi Döneminde İŞKUR Desteklerine Ulaşabilenlerin Oranı Sadece Yüzde 36	7
İşçilerin Covid-19'a Yakalanma Oranı Yüksek	8
Salgına Rağmen Çarklar Dönmeye Devam Etti	9
Covid-19 İşçilerin Dörtte Üçünün Çalışma Biçimini Değiştirdi	9
Pandemi Döneminde Uzaktan/Evden Çalışma Deneyimine İlişkin Kanaatler	11
Evden Çalışanların Üçte Biri Evden Çalışmaya Devam Etmek İstiyor	11
Evden Çalışanlarda Ulaşılama Hakkı Önemli Bir Sorun	12
Evden Çalışanların Ev İşleri ve Bakım Yükü Arttı	13
Evden Çalışma ile İş ve İş Dışı Yaşam Sınırları Kayboldu	14
Uzaktan Çalışanların Ev Masrafları Arttı	15
İşveren Evden Çalışanlara Katkı ve/veya Ekipman Desteği Sağlamadı	15
Pandemide Kadın İşçiler Aynı Zamanda Ev İçi Görünmez Emekçiler	16
Covid-19 Döneminde Sağlanan Destekler Yetersiz	16
İşçiler Arasında Pandemi Döneminde Hükümet'in Sağlık Politikasını Başarılı Bulanların Oranı Düşük	17

SUNUŞ

Pandeminin ikinci yılında yayımladığımız bu araştırma **Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü 2021: Ekonomik Krizin ve Covid-19 Salgınının İşçiler Üzerindeki Etkileri Araştırması** adıyla 2021 yılının Ekim ve Kasım aylarında Türkiye çapında işçilere dönük olarak yürütülen alan (anket) çalışmasının sonuçlarının bir bölümüne dayalıdır. Alan araştırmasının pandemiye ilişkin sonuçları bu raporda yer almaktadır. Araştırmanın kapsamlı sonuçları önümüzdeki günlerde yayımlanacak ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Araştırma, **DİSK Araştırma Merkezi (DİSK-AR)** tarafından **YÖNEYLEM Sosyal Araştırmalar Merkezi** ile planlandı. Araştırmanın saha (anket) çalışması **YÖNEYLEM** tarafından yürütüldü.

Araştırma, 2017 Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü araştırmasında olduğu gibi Friedrich Ebert Stiftung (FES) Türkiye Temsilciliği tarafından desteklendi. Araştırmanın alan çalışmasını destekleyen FES ayrıca araştırma sonuçlarının raporları ve yayımlanması aşamalarına da destek veriyor. Katkılarından dolayı FES Türkiye Temsilciliğine teşekkür ediyoruz.

İlkini 2017 yılında gerçekleştirdiğimiz Türkiye İşçi Sınıfı Görünümü araştırmamızın ikincisi, salgın koşulları ile ekonomik kriz gibi etkenler göz önüne alınarak ve soru formu yenilenecek 2021 Ekim ve Kasım aylarında yürütüldü. Türkiye İşçi Sınıfı Görünümü 2021 Araştırması'nın da 2017 araştırmasına benzer bir biçimde işçi sınıfının durumunu ortaya koyması ve işkolu ile bölgesel ayırım gözetmeden kamu çalışanları hariç, tüm işçileri kapsamaması hedeflendi.

Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü Araştırması'nın ikincisinde Covid-19 salgınının işçiler üzerindeki etkilerini ölçmeye dönük sorulara da yer verildi. Böylece salgının emekçiler açısından ortaya çıkardığı sorunlar ortaya konmaya çalışıldı.

İkinci yılını tamamlayan Covid-19 salgını hem sağlıkla ilgili hem de sosyo-ekonomik etkilerini sürdürüyor. Türkiye çapında yürüttüğümüz alan araştırması sonuçları, salgının sosyo-ekonomik etkilerinin en yoğun işçiler üzerinde yaşandığını gösteriyor.

Çalışmayı gerçekleştirenlere teşekkür ediyor, yararlı olmasını diliyoruz.

DİSK YÖNETİM KURULU

ARAŞTIRMA HAKKINDA

Bu araştırma **Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü 2021: Ekonomik Krizin ve Covid-19 Salgınının İşçiler Üzerindeki Etkileri Araştırması** adıyla 2021 yılının Ekim ve Kasım aylarında Türkiye çapında işçilere dönük olarak yürütülen alan (anket) çalışmasının pandemiye ilişkin sonuçlarına dayalıdır. Araştırmanın çerçevesinin oluşturulması ve soru setinin hazırlanması DİSK-AR uzmanları, DİSK'e bağlı sendikalardan uzmanlar, proje koordinatörü, FES sorumlusu ve saha uygulamasını gerçekleştiren Yöneylem Araştırma yetkililerinin katkıları ile gerçekleştirilmiştir.¹ Oluşturulan soru setinin saha uygulaması Yöneylem Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu raporda sadece pandemiye ilişkin sonuçlara yer verilmektedir. Hem 2017 araştırmasındaki² soruların büyük bölümünü tekrarlayan hem de kriz ve pandeminin etkilerini anlamaya yönelik sorular içeren 2021 araştırmasının ortaya koyduğu kapsamlı sonuçlar üzerine DİSK-AR olarak çalışmaya devam ediyoruz. Bu raporda Covid-19 pandemisinin Türkiye'de başladığı tarihin ikinci yıldönümünde pandeminin işçi sınıfına etkilerini anlamaya yönelik soruların yanıtlarını ve analizini paylaşacağız. Önümüzdeki günlerde araştırmanın tüm sonuçlarını içeren kapsamlı sunumlar hazırlamayı planlıyoruz.

Türkiye'de 15 yaş ve üzeri ücretli çalışan nüfusu (kamu çalışanları/memurlar hariç) temsil etmesi hedeflenen araştırmanın saha çalışması Ekim-Kasım 2021 tarihlerinde yürütüldü. Çalışma kapsamında 15 yaş ve üzeri ücretli çalışan toplam 2004 kişi ile Yöneylem Sosyal Araştırmalar Merkezi'ne ait anket uygulama programı kullanılarak yüz yüze (Computer Assisted Personal Interviewing-CAPI) görüşmeler gerçekleştirildi. Görüşmeler TÜİK İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS 2) düzeyinde 26 İstatistikî bölgede ve toplam 26 ilde yürüyüş kuralı ile hanelerde daire kapısı önünde yapıldı. Araştırmada basit tesadüfi örneklem metodu kullanıldı. Araştırmanın örneklem büyüklüğü, Türkiye genelinde %95 güven aralığında +/- %2,19 hata payıyla çözümlene yapmaya olanak sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 30,1'i kadın ve yüzde 69,9'u erkektir. Bu dağılım Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) toplam istihdam içinde kadınların oranını yüzde 26,3, erkeklerin oranı yüzde 59,8 olarak gösteren verileriyle paraleldir.

Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 32,2'si genel lise mezunu, yüzde 26,5'i ise lise altı mezunudur. Lisans (fakülte) mezunu olanların oranı ise yüzde 13'tür. Araştırmaya katılan işçilerin ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,8 olarak hesaplanmıştır. TÜİK tarafından gerçekleştirilen İstatistiklerle Aile Araştırması'na göre 2020 yılında bu sayı Türkiye genelinde 3,30'dur.³

¹ Araştırmanın soru formu Cihan Hüröğlü (FES Türkiye Temsilciliği Program Yöneticisi), Doç. Dr. F. Serkan Öngel, Ergün İşeri (Tekstil Genel Sekreter Yardımcısı) ve Nuran Gülenç'in (Birleşik Metal-İş sendikası uzmanı) katkılarıyla hazırlandı.

² DİSK-AR, Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü, Mart 2020, <http://arastirma.disk.org.tr/?p=2994> (Erişim: 9 Mart 2022).

³ TÜİK, İstatistiklerle Aile Araştırması, 2020.

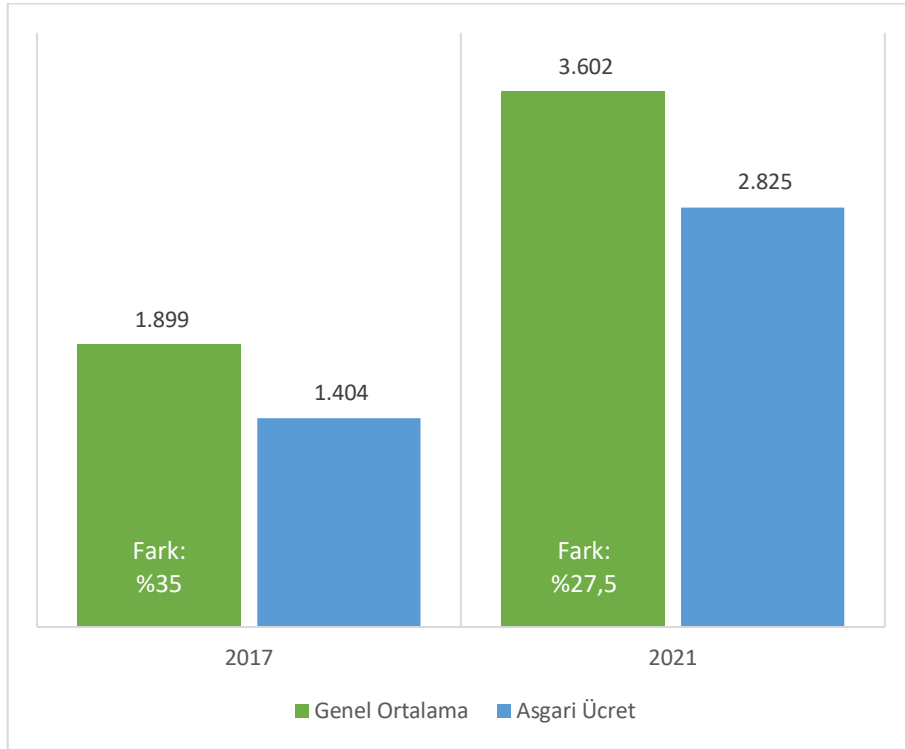

COVID-19 PANDEMİSİNİN İŞÇİLERE ETKİLERİ

Ortalama Ücret ve Asgari Ücret Arasındaki Makas Covid-19 Döneminde Daha da Kapandı!

Covid-19'un görülmesiyle birlikte çalışma şekillerinde meydana gelen kimi değişiklikler işçilerin ücretlerine de yansdı. İşçiler kısa çalışma, ücretsiz izne çıkarılma ve dönüşümlü çalışma ile ücret kaybı yaşadılar. Araştırmaya katılan işçilere ücret, yevmiye, prim ve sosyal ödemeler birlikte düşüncüdüğünde aylık net ortalama kazancı soruldu.

GRAFİK 1: İŞÇİLERİN ORTALAMA ÜCRETİ İLE ASGARI ÜCRET (TL) (2017-2021)

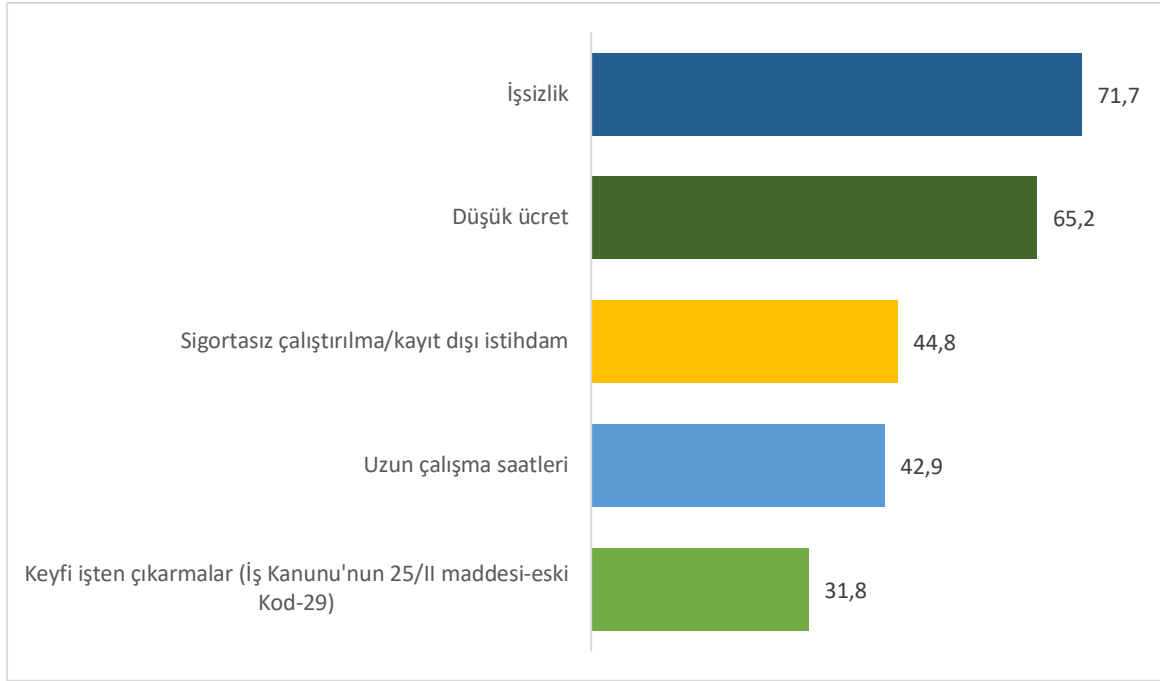
2021 sonbaharı itibarıyla işçilerin ortalama ücreti 3.601,5 TL'dir (Grafik 1). İşçilerin ortalama ücreti 2021 yılı net asgari ücreti olan 2.825 TL'nin yüzde 27,5 fazlasıdır. Türkiye İşçi Sınıfı Araştırması'nın 2017'de gerçekleştirilen sonuçlarına göre ise işçilerin ortalama ücreti 1.899 TL'dir (Grafik 1). 2017 yılının asgari ücreti olan 1.404 TL'nin yüzde 35 fazlasıydı. Verilere göre pandemi döneminde ortalama ücretler asgari ücrete daha fazla yaklaştı. Ortalama ücretin asgari ücrete oranı 8 puan geriledi.

Pandemi Döneminde de En Önemli Sorun İşsizlik!

Araştırmaya katılan işçilere "Türkiye'de çalışma hayatına ilişkin en önemli sorun nedir" sorusu açık uçlu olarak soruldu ve işçilerden birden fazla yanıt alındı. Çalışma hayatında en önemli sorun olarak görülen konu "işsizlik" oldu. İşçilerin yüzde 72'si soruya işsizlik yanıtını verdi. İkinci en önemli sorun olarak ise yüzde 65 ile "düşük ücret" olmuştur (Grafik 2).

Covid-19'un görülmeye başlamasıyla işçilerin yaşadığı iş ve gelir kaybı düşünüldüğünde işçiler tarafından en önemli ilk iki sorun olarak işsizliğin ve düşük ücretin belirtilmesi beklenir bir durumdur.

GRAFİK 2: TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA HAYATINA İLİŞKİN EN ÖNEMLİ İLK BEŞ SORUN (YÜZDE)

Not: Soruya birden fazla yanıt alındığından yüzdelerin toplamı 100'ü geçmektedir.

Araştırmaya katılan işçilerin çalışma hayatına ilişkin belirttikleri en önemli üçüncü sorun sigortasız çalıştırılma/kayıt dışı istihdam (yüzde 44,8), dördüncü sorun uzun çalışma saatleri (yüzde 42,9) olmuştur. Öte yandan Covid-19 döneminde işten çıkarma yasağı sonrası işverenler tarafından sıkça kullanılan ve kamuoyunda geniş yankı uyandıran Kod-29'un kullanılarak işçilerin keyfi işten çıkarılması araştırmaya katılan işçilerin üçte biri (yüzde 31,8) tarafından çalışma hayatına ilişkin en önemli beşinci sorun olarak gösterilmiştir (Grafik 2).

TABLO 1: CİNSİYETE GÖRE TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA HAYATINA İLİŞKİN EN ÖNEMLİ İLK BEŞ SORUN (YÜZDE)

	Kadın	Erkek
İşsizlik	72,1	71,5
Düşük ücret	68,8	63,6
Sigortasız çalıştırılma/kayıt dışı istihdam	47,2	43,7
Uzun çalışma saatleri	43,9	42,4
Keyfi işten çıkarmalar (İş Kanunu'nun 25/II maddesi-eski Kod-29)	33,1	31,3

Cinsiyete göre soruya verilen yanıtlara bakıldığında çalışma hayatına ilişkin en önemli ilk 5 sorunun kadın işçiler tarafından daha fazla dile getirildiği görülmektedir. Kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları ayrımcılık ve eşitsizlik soruya verilen yanıtlarda kendisini göstermektedir. Kadınların daha fazla işsiz kaldıkları, daha düşük ücretle çalıştıkları ve daha fazla kayıt dışı istihdam edildikleri düşünüldüğünde bu beklenir bir durumdur.

Pandemide Yaşam ve Geçinme Zorlaştı, Borçlanma Arttı

Pandemide işçilerin iş ve gelir kayıpları ile artan hijyen ihtiyacı işçilerin geçinmelerini zorlaştırdı. Araştırmaya katılan işçilere “Son 12 aydaki ekonomik durumunuzla ilgili aşağıdakilerden hangileri doğrudur” sorusu soruldu ve çoklu cevaba olanak tanındı. Bu soruyla pandeminin yaratmış olduğu geçinme zorluğu ölçülmeye çalışıldı.

Bu soruya verilen yanıtlarda ilk sırayı borçlarım arttı seçeneği aldı. İşçilerin yüzde 55’i borçlarının arttığını, yüzde 27’si faturalarını ödemekte zorlandığını, yüzde 25’i kredi kartı borcunu ödeyemediğini söylemiştir. Gelirim aynı kaldı diyenlerin oranı yüzde 33’te kalırken, işçilerin sadece yüzde 1,6’sı gelirin pandemi döneminde arttığını belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırma verilerine göre pandeminin işçilerin borçluluğunu ciddi biçimde arttırdığını ve geçim şartlarını zorlaştırdığı söylemek mümkün.

TABLO 2: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİNİN GEÇİM KOŞULLARINA ETKİSİ (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Kıramı ödeyemedim	10,8	12,0	11,6
Faturalarımı ödemekte sıkıntı çekiyorum	26,	27,2	27,0
Borçlarım arttı	52,9	56,0	55,0
Kredi kartı borcumu ödeyemedim	24,9	24,9	24,9
Kredi kartı borcumun alt limitini ödeyebildim	16,3	17,1	16,9
Covid-19 pandemisi döneminde taşınmaz mülkümü (ev, araba, arsa) sattım	1,2	1,7	1,5
Kredi borçlarımı (konut, tüketici veya ev) ödeyemedim	4,1	5,1	4,8
Gelirim aynı kaldı	34,7	32,2	32,9
Gelirim arttı	1,3	1,7	1,6

Bu bulguların birçoğunda ifade edilen ekonomik zorluklar Temmuz 2020’de DİSK üyelerine yönelik olarak gerçekleştirilen “COVID-19 İŞÇİLERİ NASIL ETKİLEDİ? Salgının Çalışma Yaşamına Etkileri DİSK Üyesi İşçilere Yönelik Alan Araştırması Sonuçları” başlıklı araştırmada ortaya çıkanlardan daha yüksek düzeydedir. Örneğin söz konusu araştırmada kırasını ödeyemeyenlerin oranı yüzde 2,8 iken burada yüzde 12’yi bulmaktadır. Borçlarım arttı diyenler DİSK üyeleri arasında yüzde 25 civarı iken burada iki katını aşarak yüzde 55’e çıkmaktadır. DİSK üyeleri arasında kredi kartı borcunu ödeyemedim diyenler yüzde 16 civarı iken burada yüzde 25’i bulmaktadır. Araştırmaların yapıldığı zaman aralıkları bağlamında bakıldığında krizin işçilerin ekonomik durumlarını daha da zayıflattığını söyleyebiliriz.

Salgında Harcamalar Kısıldı, Ucuz Besinlere Yönelim Arttı

Pandemide artan geçinme ve yaşam zorluğu ile borçlanma ile baş edebilmek için hangi işçilerin hangi önlemleri aldıklarının ölçülmesi amacıyla işçilere pandemi ve ekonomik kriz gibi dönemlerde yaşadığınız hane ekonomisini sürdürebilmek için ne gibi önlemler aldıklarına ilişkin soru yöneltilmiştir. İşçilerin yüzde 66,4’ü harcamalarını azalttığını, yüzde 49,6’sı ise daha

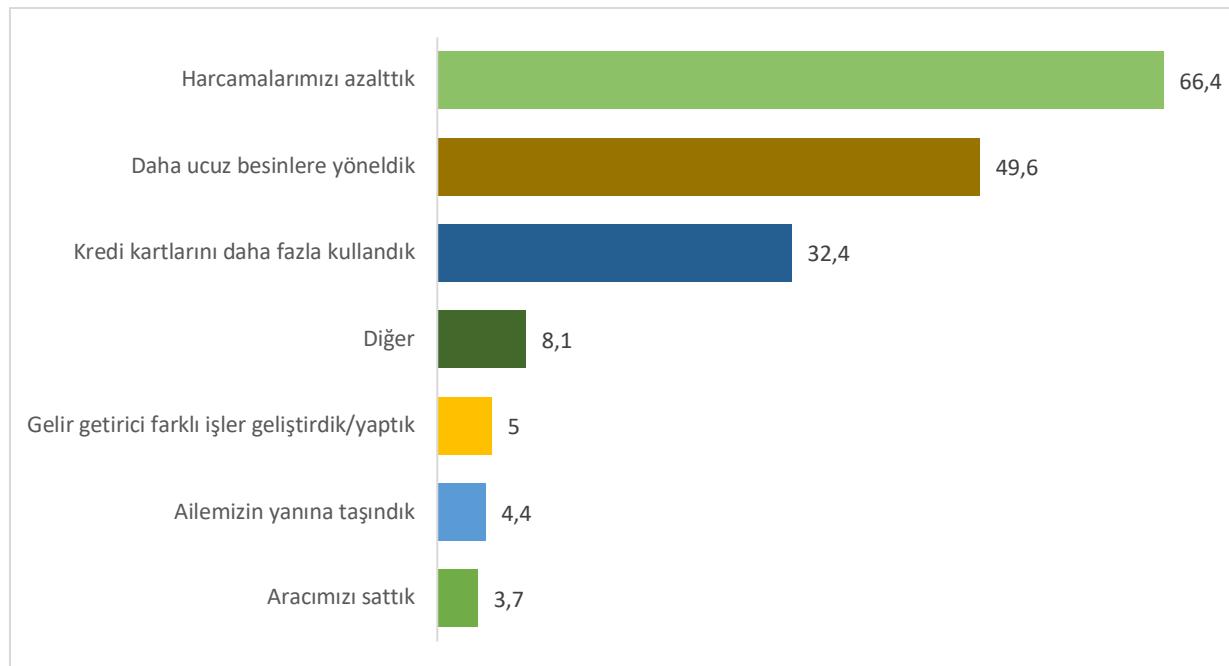
ucuz besinlere yöneldiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 32,4'ü kredi kartlarını daha fazla kullandıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 3).

TABLO 3: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİ VE EKONOMİK KRİZ GİBİ DÖNEMLERDE HANE EKONOMİSİNİ SÜRDÜREBİLMEK İÇİN ALINAN ÖNLEMLER (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Harcamalarımızı azalttık	66,8	66,2	66,4
Daha ucuz besinlere yöneldik	48,4	50,1	49,6
Kredi kartlarını daha fazla kullandık	32,7	32,3	32,4
Diğer	8,8	7,9	8,1
Ailemizin yanına taşındık	6	3,7	4,4
Gelir getirici farklı işler geliştirdik/yaptık	4,1	5,4	5
Aracımızı sattık	3,3	3,9	3,7

Salgın ve ekonomik kriz dönemlerinde hane ekonomisini sürdürebilmek için alınan önlemler cinsiyete göre bakıldığında eğilimin farklılaşmadığı görülmektedir. Kadınların yüzde 66,8'i, erkeklerinde yüzde 66,2'si harcamaların azaltıldığını ifade etmektedir. Kadınların yüzde 48,4'ü, erkeklerinde yüzde 50'si daha ucuz besinlere yönelmiştir (Grafik 3, Tablo 3). Kredi kartı kullanımının artması da cinsiyete göre birbirine ciddi bir farklılık gözlenmemiş, benzer cevaplar verilmiştir.

GRAFİK 3: PANDEMİ VE EKONOMİK KRİZ GİBİ DÖNEMLERDE HANE EKONOMİSİNİ SÜRDÜREBİLMEK İÇİN ALINAN ÖNLEMLER (YÜZDE)

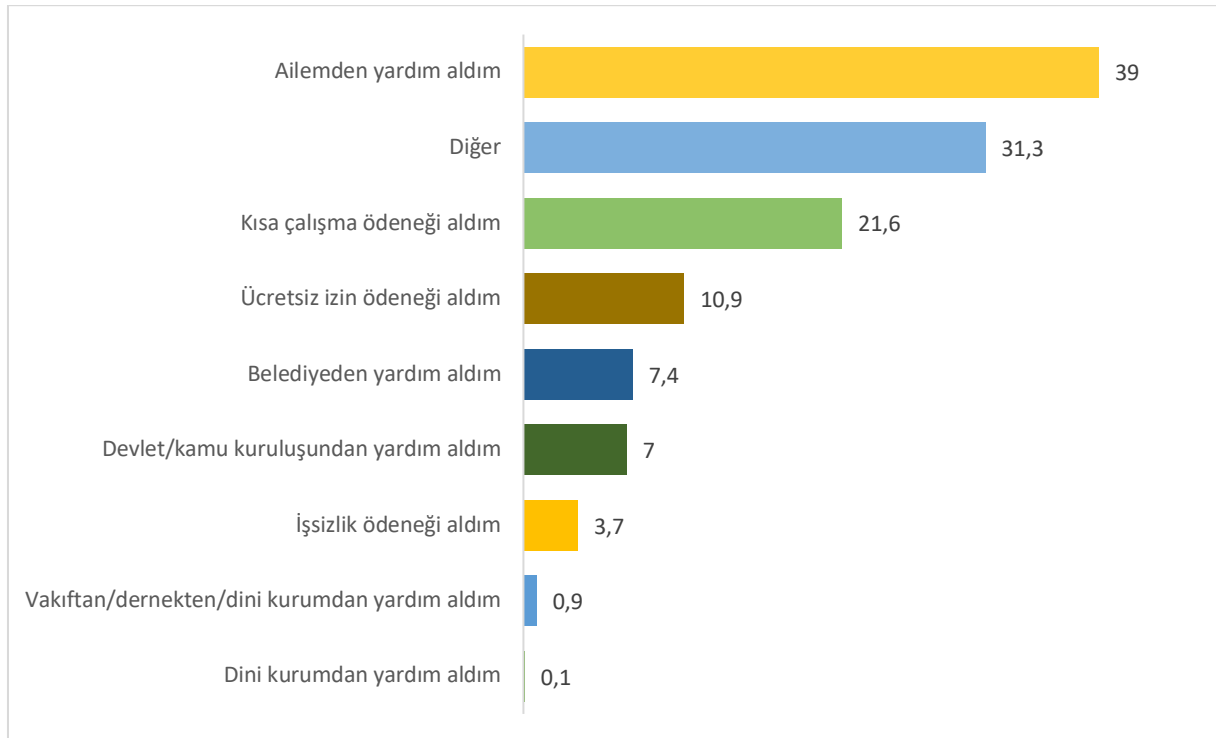
Pandemi Döneminde İŞKUR Desteklerine Ulaşabilenlerin Oranı Sadece Yüzde 36

Covid-19'un görülmesiyle değişen çalışma şekilleri ile azalan gelirler sonucu işçilerin geçimi zorlaştı. İşçilerin Covid-19'un iş ve gelirlerinde yarattığı tahribatı telafi etmek için hangi kaynaklara başvurduğu ve hangi destek ve yardımlardan yararlandığının ölçülmesi amacıyla araştırma kapsamında işçilere "Pandemi döneminde aşağıdakilerden hangilerinden yararlandınız" sorusu soruldu.

İşçilerin pandemide aldıkları yardımın ana kaynağı aileleri oldu. İşçilerin yüzde 39'u ailesinden yardım aldığını beyan etmiştir. Kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği alanların toplam oranı yüzde 32,5 olmuştur (Grafik 4).

Covid-19'un görülmesiyle 26 Mart 2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Kısa Çalışma Ödeneğinden (KÇÖ) yararlanma koşulları nispeten kolaylaştırıldı ve daha fazla işçi KÇÖ'den yararlanabildi. Mart 2020 ile Ocak 2022 arasında KÇÖ'den yararlananların sayısı 3 milyon 849 bin 913 kişi yararlandı.⁴ Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 21,6'sı KÇÖ'den yararlandığını belirtmiştir. KÇÖ, işçilerin en fazla yararlandıkları üçüncü kaynak olmuştur. Ücretsiz izin ödeneğinden (Nakdi Ücret Desteği-NÜD) yararlandığını beyan eden işçilerin oranı yüzde 10,9 ve işsizlik ödeneği aldığını belirtenlerin oranı yüzde 3,7 de eklendiğinde İşsizlik Sigortası Fonu'ndan (İSF) yararlanan işçilerin oranı yüzde 36 olmaktadır (Grafik 4).

GRAFİK 4: PANDEMİ DÖNEMİNDE İŞÇİLERİN YARARLANDIĞI DESTEK VE YARDIM KAYNAKLARI (YÜZDE)

Not: Soruya birden fazla yanıt alındığından yüzdelerin toplamı 100'ü geçmektedir.

⁴ İŞKUR, İşsizlik Sigortası Fonu Bülteni, Mart 2020 ve Ocak 2022.

Covid-19'un yarattığı ekonomik ve sosyal tahribatı gidermek için tüm dünyada Hükümetler kimi sosyal destek paketleri geliştirdiler. Türkiye'nin Covid-19 ile mücadelede yurttaşlara en az kaynak ayıran ülkelerden biri olduğu IMF verilerinden yararlanarak hazırlanan DİSK-AR raporlarında daha önce belirtilmişti.⁵

Türkiye'de yapılan sınırlı desteklerin önemli bir bölümünü İşsizlik Sigortası Fonu'ndan yapılan ödemelerin oluşturduğu biliniyor. Buna rağmen araştırma sonuçlarında İŞF'den yapılan ödeneklerin işçilerin büyük çoğunluğuna ulaşmadığı görülüyor. Öte yandan devlet/kamu kuruluşundan yardım aldığını belirten işçilerin oranı da yüzde 7'de kalmıştır (Grafik 4).

TABLO 4: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİ DÖNEMİNDE İŞÇİLERİN YARARLANDIĞI DESTEK VE YARDIM KAYNAKLARI (YÜZDE)

	Kadın	Erkek
Ailemden yardım aldım	45,4	36,2
Diğer	25,5	33,8
Kısa çalışma ödeneği aldım	24,2	20,4
Ücretsiz izin ödeneği aldım	11,6	10,6
Belediyeden yardım aldım	6,1	7,9
Devlet/kamu kuruluşundan yardım aldım	6,5	7,3
İşsizlik ödeneği aldım	4,5	3,4
Vakıftan/dernekten yardım aldım	0,7	1
Dini kurumdan yardım aldım	0,2	0,1

Not: Soruya birden fazla yanıt alındığından yüzdelerin toplamı 100'ü geçmektedir.

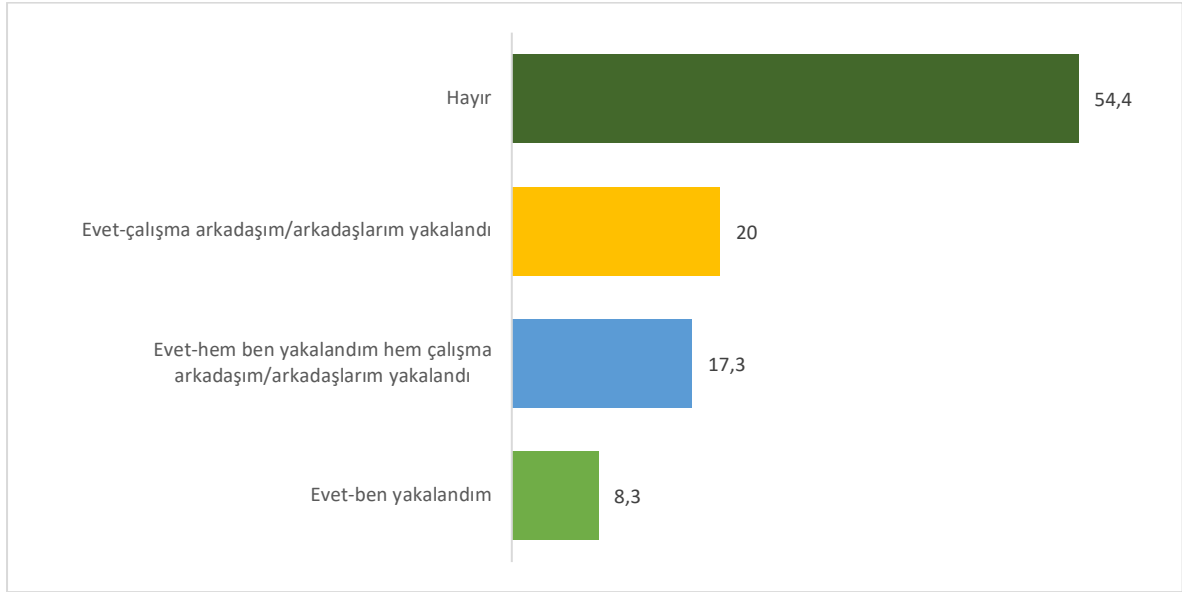
Pandemi döneminde alınan yardımlar cinsiyete göre farklılıklar göstermektedir. Araştırma verilerine göre kadınların erkeklerden daha fazla yardım alıkları söylenebilir. Bunun sebebi kadınların daha düşük ücretlerle çalıştırılması olabilir.

İşçilerin Covid-19'a Yakalanma Oranı Yüksek

Araştırma kapsamında işçilere salgın döneminde Covid-19'a yakalanıp/yakalanmadığı sorulmuştur. İşçilerin yüzde 8'i kendilerinin yakalandığını, yüzde 17,3'ü Covid-19'a hem kendisinin hem de çalışma arkadaşının yakalandığını belirtmektedir. Covid-19'a çalışma arkadaşının yakalandığını ifade edenlerin oranı ise yüzde 20'dir (Grafik 5). İşçilerin yüzde 54,4'ü ise hastalığı yakalanmadığı belirtmektedir. Böylece işçilerin yüzde 46'sı kendilerinin ve/veya çalışma arkadaşlarının Covid-19'a yakalandığını beyan etmektedir.

⁵ Konuya ilişkin şu raporlara bakılabilir: DİSK-AR, Dünyada ve Türkiye'de Covid-19'un Sosyal ve Ekonomik Etkileri ile Mücadeleye Ayrılan Kaynaklar (1), 5 Şubat 2021, <http://arastirma.disk.org.tr/?p=4837> (Erişim: 9 Mart 2021). DİSK-AR, Dünyada ve Türkiye'de Covid-19'un Sosyal ve Ekonomik Etkileri ile Mücadeleye Ayrılan Kaynaklar (2), 10 Ağustos 2021, <http://arastirma.disk.org.tr/?p=7473> (Erişim: 9 Mart 2021).

GRAFİK 5: İŞÇİLERİN COVID-19'A YAKALANMA DURUMU (YÜZDE)

Salgına Rağmen Çarklar Dönmeye Devam Etti

Araştırma kapsamında işçilere salgın döneminde çalıştıkları işyerlerinde üretimin durup durmadığı sorulmuştur. İşçilerin yüzde 30'u işyerinde Covid-19 vakası görülmesine rağmen işlerin durdurulmadığını belirtmiştir. Katılımcıların yüzde 12,6'sı vaka görülen bölümün kapatıldığını ancak diğer bölümlerde işlerin devam ettiğini beyan etmiştir (Grafik 6).

GRAFİK 6: SALGIN DÖNEMİNDE İŞYERLERİNDE ÜRETİMİN DURMASI (YÜZDE)

Covid-19 İşçilerin Dörtte Üçünün Çalışma Biçimini Değiştirdi

İşçilere "Covid-19 (koronavirüs) pandemisinin etkili olduğu dönemi (Mart 2020-Haziran 2021) düşündüğünüzde çalışma biçiminiz salgından nasıl etkilendi" sorusu soruldu. İşçilerin yüzde 25,8'i bir değişme olmadı, eskisi gibi çalışmaya devam ediyorum derken yüzde 74,2'si ise

pandemi döneminde çalışma biçiminin değiştiğini belirtmiştir. Erkeklerin yüzde 73,2'si çalışma biçimlerinin pandemiden etkilenerek değiştiğini belirtirken, kadınların ise bu oran yüzde 76,7'ye yükselmiştir (Tablo 5).

Araştırma verilerine göre işçilerin çalışma biçimi en fazla ücretsiz izne çıkarılma ve kısa çalışma şeklinde değişmiştir. İşçilerin yüzde 34,3'ü ücretsiz izne çıkarıldıklarını veya kısa çalışma ödeneği aldıklarını beyan etmiştir (Tablo 5). Kısa çalışma yaptıklarını beyan edenlerin bir bölümü ise kısa çalışma ödeneği alıp işe gittiğini belirtmiştir. Öte yandan salgın döneminde işten çıkarmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. İşçilerin sadece 2,5'i salgın döneminde işten çıkarıldıklarını bildirmiştir (Tablo 5).

TABLO 5: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİDE ÇALIŞMA BİÇİMLERİNDE YAŞANAN DEĞİŞİKLİKLER (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
İşten çıkarıldım, tazminatımı aldım	0,8	1,3	1,1
İşten tazminatsız biçimde, Kod-29 vb. ile çıkartıldım.	1,6	1,3	1,3
Evden çalışmaya geçtim, şimdi geri döndüm	7,2	2,8	4,1
Evden çalışmaya geçtim, devam ediyorum	1,6	1,3	1,4
Ücretsiz izne çıkarıldım	15,4	13,6	14,1
Kısa çalışma yaptım	13,6	13,3	13,3
Kısa çalışma ödeneği aldım ama çalışmaya devam ettim	6,8	7,0	6,9
Yıllık iznim kullanmaya mecbur tutuldum	3,1	3,6	3,5
Ücretli mazeret iznine çıkarıldım	5,1	7,1	6,6
İşe dönüşümlü gittim	12,7	13,8	13,5
Bir değişme olmadı, eskisi gibi çalışmaya devam ediyorum	23,3	26,8	25,8
Diğer	8,7	8,1	8,3

Not: Bu soru çok seçenekli olarak sorulmuş olup sonuçlar 100'e göre yeniden oranlanmıştır.

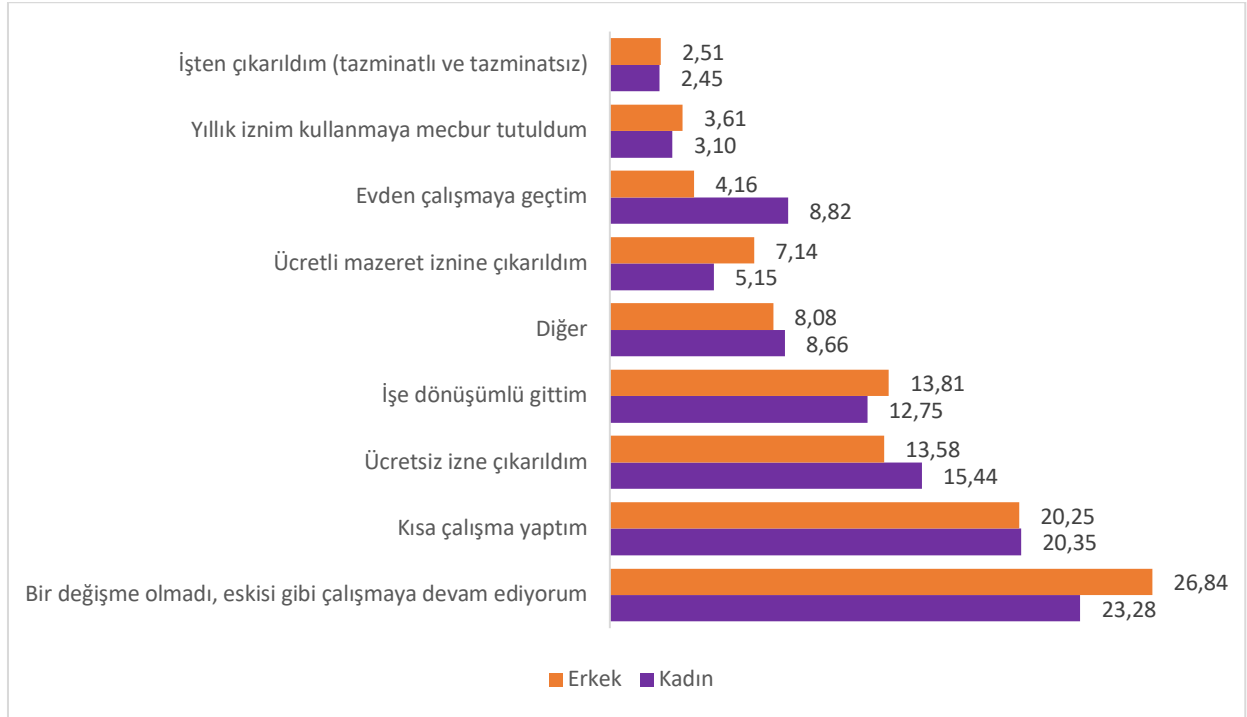
Bu sonuçların oldukça anlaşılır olduğunu söylemek mümkündür. İşten çıkarma yasağının uygulandığı Nisan 2020-Haziran 2021 arasında ücretsiz izin ve kısa çalışma uygulaması yaygın biçimde kullanılmıştır. Burada görülen işten çıkartmalar ise yasağa rağmen işten çıkartmaların yaşandığını da ortaya koymaktadır.

Pandemi döneminde yaygın kullanılan bir diğer yöntem ise ücretli mazeret iznine çıkarılma oldu. İşçilerin yüzde 3,5'i ise yıllık izinlerini kullanmaya mecbur bırakıldıklarını söyledi (Tablo 5).

Araştırmaya katılan kadınların ücretsiz izne çıkarılma, evden çalışmaya geçme ve kısa çalışma yapma durumları erkeklerden fazladır.

GRAFİK 7: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİDE ÇALIŞMA BİÇİMLERİNDE YAŞANAN DEĞİŞİKLİKLER (YÜZDE)

Not: Tablo 3'ten yararlanarak düzenlemiştir.

Pandemi Döneminde Uzaktan/Evden Çalışma Deneyimine İlişkin Kanaatler

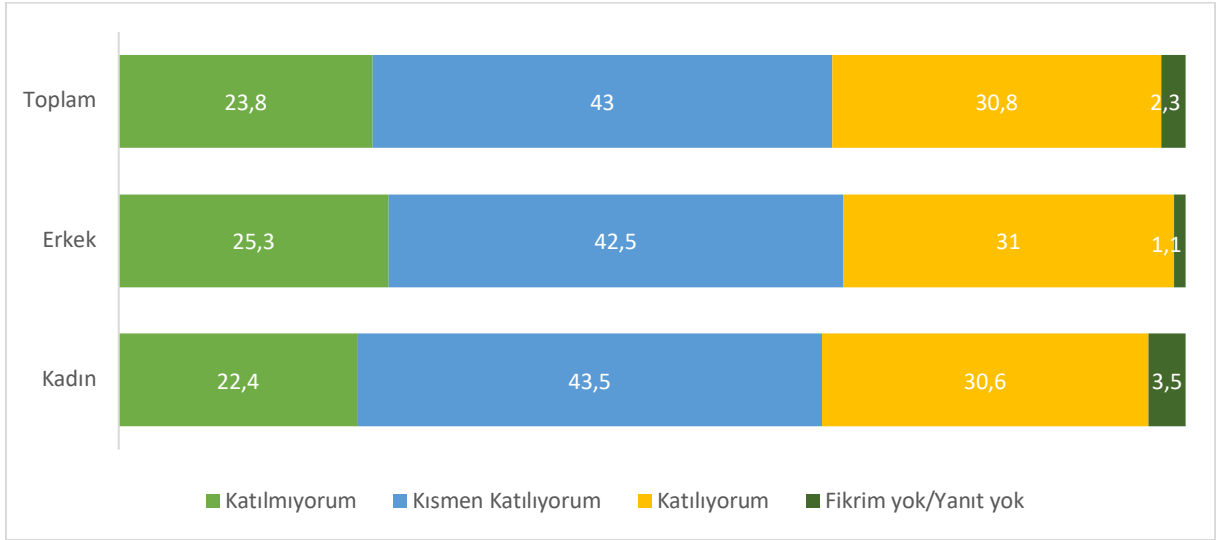
Covid-19'un görülmesiyle birlikte bulaş riskinin azaltılması için kimi işçiler uzaktan/evden çalışmaya başladılar. Evden çalışmanın olumlu yanları olabileceği gibi olumsuz yanları da söz konusudur ve bu dönemde çokça tartışılmıştır. Uzaktan çalışma deneyimi olan işçilerin bu konudaki kanaatlerinin ölçülmesi amacıyla birden fazla soru soruldu. Soru yanıtları 1-Katılıyorum, 2-Kısmen Katılıyorum, 3-Katılıyorum olmak üzere üçlü ölçek ile alındı.

Evden Çalışanların Üçte Biri Evden Çalışmaya Devam Etmek İstiyor

Araştırmaya katılan işçilere "Genel olarak uzaktan/evden çalışmaktan memnunum ve devam etmek isterim" ifadesine katılım düzeyi soruldu. İşçilerin yüzde 30,8'i evden çalışmadan memnun olduklarını ve devam etmek istediklerini belirtirken, yüzde 23,8'i ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. İşçilerin yüzde 43'ü ise bu görüşe kısmen katıldığını belirtmiştir (Grafik 8).

Cinsiyete göre soruya verilen yanıtlara bakıldığında belirgin bir fark olmamakla birlikte kadınların ifadeye erkeklerden daha az katıldıkları görülmektedir. Kadınların yüzde 30,6'sı ifadeye katıldığını belirtirken erkeklerde bu oran yüzde 31'dir (Grafik 8).

GRAFİK 8: CİNSİYETE GÖRE İŞÇİLERİN UZAKTAN ÇALIŞMAYA DEVAM ETME İSTEĞİ (YÜZDE)

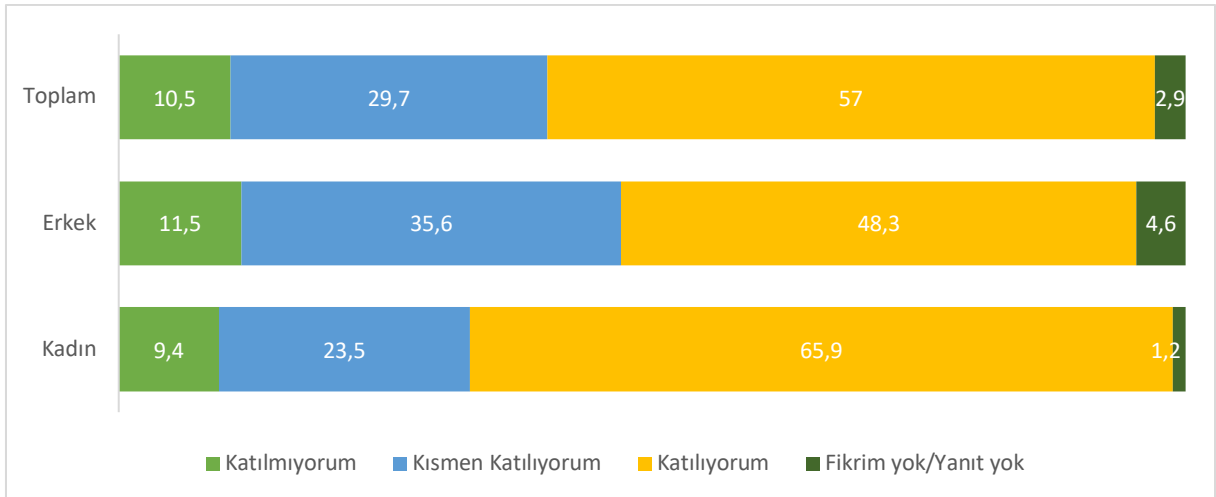

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Evden Çalışanlarda Ulaşılama Hakkı Önemli Bir Sorun

Evden çalışan işçilere pandemi koşullarında uzaktan/evden çalışma sırasında “Kendimi sürekli ulaşılabilir olmak zorunda hissediyorum” ifadesine katılma düzeyleri soruldu. İşçilerin yüzde 57’si bu fikre katıldığını yüzde 29,7’si kısmen katıldığı belirtirken, sadece yüzde 10,5’i bu görüşe katılmadığını belirtmiştir (Grafik 9).

GRAFİK 9: CİNSİYETE GÖRE İŞÇİLERİN KENDİLERİNİ SÜREKLİ ULAŞILABİLİR ZORUNDA HİSSETME DURUMU (YÜZDE)

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Kadınların sürekli ulaşılabilir olmaktan daha fazla şikayetçi olduğu görülmüştür. Kadınların yüzde 65,9’u sürekli ulaşılabilir olmak zorunda olduklarını söylerken, sadece yüzde 9,4’ü bu fikre katılmadığını söylemiştir (Grafik 9).

Bu durum pandemi koşullarında iş saatleri dışında da çalışanların erişilebilir hale geldiğini ortaya koymaktadır. Erişilememe/ulaşılama hakkının pandemi koşullarında önemli bir sorun haline geldiğini söylemek mümkündür.

Evden Çalışanların Ev İşleri ve Bakım Yükü Arttı

Salgın döneminde evden çalışan işçilere ev işleri ve bakım yükünün artıp/artmadığına ilişkin soru soruldu. İşçilerin yüzde 48,8'i ev işleri ve bakım yükünün arttığını belirtmiştir. Bu oran erkeklerde yüzde 44,8 iken, kadınlarda yüzde 52,9 düzeyindedir (Grafik 10, Tablo 6).

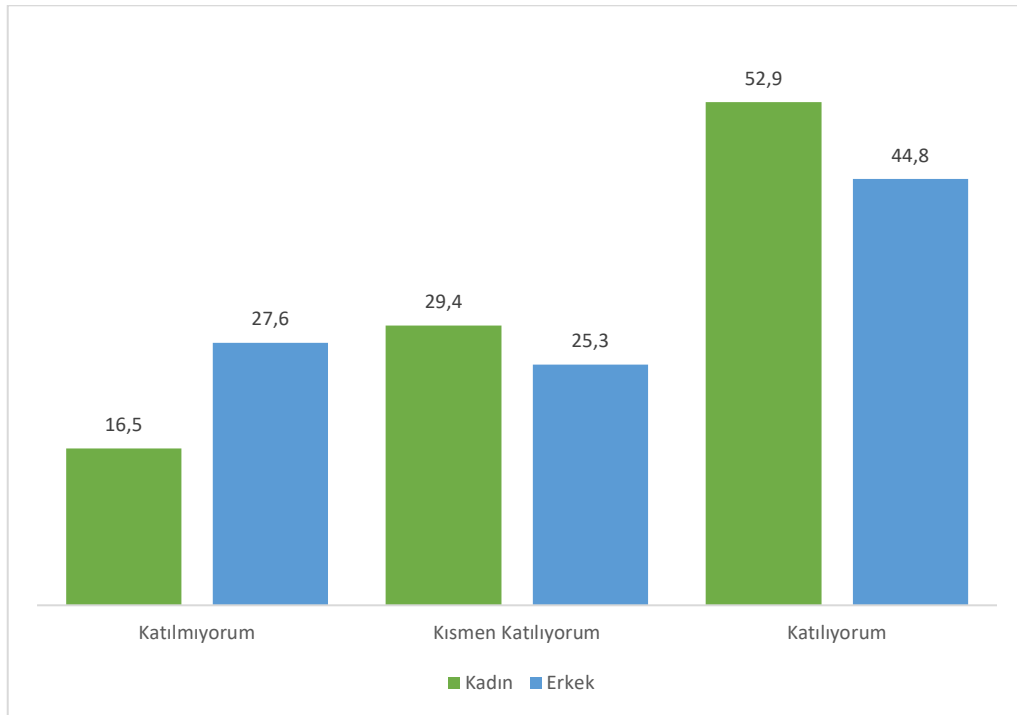
TABLO 6: CİNSİYETE GÖRE EVDEN ÇALIŞANLARIN EV İŞLERİ VE BAKIM YÜKLERİNİN ARTMASINA İLİŞKİN KANAATİ (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Katılmıyorum	16,5	27,6	22,1
Kısmen Katılıyorum	29,4	25,3	27,3
Katılıyorum	52,9	44,8	48,8
Fikrim yok/Yanıt yok	1,2	2,3	1,7

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Erkeklerin yüzde 27,6'sı salgın döneminde ev işleri ve bakım yüklerinin arttığı fikrine katılmazken kadınlarda bu oran yüzde 16,5'e düşmektedir (Grafik 10, Tablo 6). Salgın döneminde kadınların ev işleri ve bakım yüklerinin erkeklere göre daha fazla arttığı bir kez daha görülmüştür.

GRAFİK 10: CİNSİYETE GÖRE EVDEN ÇALIŞANLARIN EV İŞLERİ VE BAKIM YÜKLERİNİN ARTMASINA İLİŞKİN KANAATİ (YÜZDE)

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Evden Çalışma ile İş ve İş Dışı Yaşam Sınırları Kayboldu

Araştırma kapsamında uzaktan çalışan işçilere salgın dönemindeki çalışma yaşamı göz önüne alınarak “İş ve iş dışı yaşam sınırlarım kayboldu” ifadesine katılım düzeyleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan işçilerin yüzde 50,6’sı salgın döneminde iş ve iş dışı yaşam sınırlarının kaybolduğunu belirtmiştir. İşçilerin yüzde 30,7’i ise bu ifadeye kısmen katıldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 7).

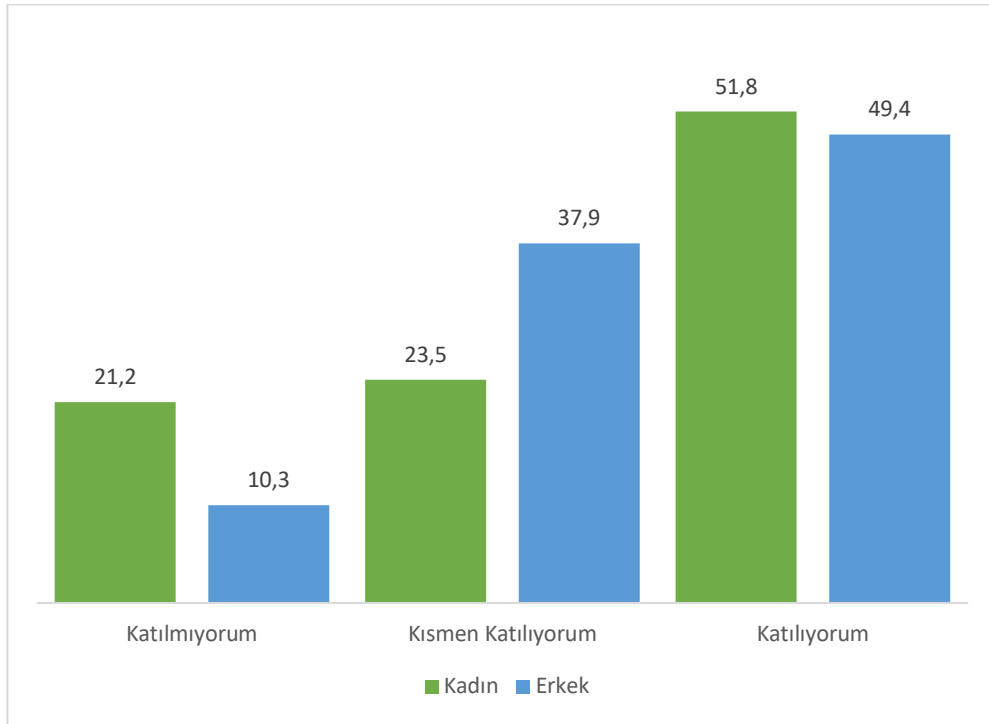
TABLO 7: CİNSİYETE GÖRE EVDEN ÇALIŞMANIN SALGIN DÖNEMİNDE İŞ VE İŞ DIŞI YAŞAM SINIRLARINA ETKİSİ (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Katılmıyorum	21,2	10,3	15,7
Kısmen Katılıyorum	23,5	37,9	30,7
Katılıyorum	51,8	49,4	50,6
Fikrim yok/Yanıt yok	3,5	2,3	2,9

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Salgın döneminde iş ve iş dışı yaşam sınırlarının kaybolduğuna ilişkin beyanlarda cinsiyete göre bakıldığında kadınların yüzde 51,8’i, erkeklerin ise yüzde 49,4’ü bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların yüzde 23,5’ü, erkeklerin ise yüzde 38’i bu ifadeye kısmen katıldıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 11, Tablo 7).

GRAFİK 11: CİNSİYETE GÖRE EVDEN ÇALIŞMANIN SALGIN DÖNEMİNDE İŞ VE İŞ DIŞI YAŞAM SINIRLARINA ETKİSİ (YÜZDE)

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Uzaktan Çalışanların Ev Masrafları Arttı

Uzaktan/evden çalışma sebebiyle işçilerin hanede geçirdikleri sürenin artışı ve çalışmayı evden sürdürmeleri sebebiyle ev masraflarında artış gerçekleşmesi beklenir bir durumdur. Araştırma sonuçlarının bu varsayımı desteklediği görülmektedir.

Araştırma kapsamında uzaktan çalışan işçilere pandemi döneminde ev masraflarının artıp artmadığı soruldu. İşçilerin yüzde 58'i pandemi döneminde ev masraflarının arttığını söylerken, yüzde 26,2'si bu görüşe kısmen katıldığını söyledi. İşçilerin sadece yüzde 14,5'i pandemi döneminde ev masraflarının artmadığını söyledi. Böylece masrafların tamamen veya kısmen arttığını söyleyenler birlikte ele alındığında uzaktan çalışan işçilerin yüzde 85,5'i pandemi döneminde ev masraflarının arttığını söylemiştir (Tablo 8).

TABLO 8: CİNSİYETE GÖRE UZAKTAN ÇALIŞANLARIN EV MASRAFLARININ ARTIŞI (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Katılmıyorum	14,1	14,9	14,5
Kısmen Katılıyorum	23,5	28,7	26,2
Katılıyorum	60,0	56,3	58,1
Fikrim yok/Yanıt yok	2,4	-	1,2

Not: Soru yanıtları evden çalışan işçilere göre oranlanmıştır.

Evden çalışmanın getirdiği yeni masrafların yanında pandemi yol açtığı yeni masrafların da toplam ev masraflarını artırdığını düşünmek mümkündür.

İşveren Evden Çalışanlara Katkı ve/veya Ekipman Desteği Sağlamadı

Evden çalışanlara "işveren ev masraflarıma katkı ve/veya ekipman desteği sağladı" sorusu soruldu. Evden çalışma yapanlardan yüzde 60'ı masraflarının arttığını belirtirken evden çalışanların yüzde 52,3'ü işverenin ev masraflarına katkı yapmadığını veya ekipman desteği sağlamadığını beyan etmiştir. Bu oran kadınlarda yüzde 56,5'e kadar yükselmiştir (Tablo 9).

TABLO 9: CİNSİYETE GÖRE İŞVERENİN EV MASRAFLARINA KATKISI VE EKİPMAN DESTEĞİ SAĞLAMA DURUMU (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Katılmıyorum	56,5	48,3	52,3
Kısmen Katılıyorum	15,3	29,9	22,7
Katılıyorum	22,4	20,7	21,5
Fikrim yok/Yanıt yok	5,9	1,1	3,5

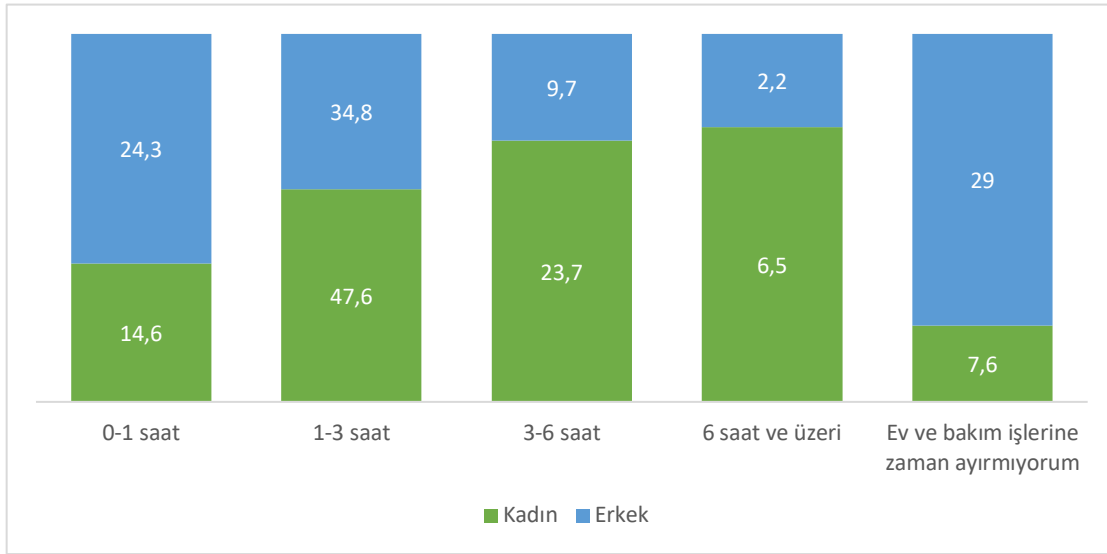
Bu durum evden çalışma sırasında ortaya çıkan ek yüklerin büyük ölçüde işveren tarafından karşılanmadığını ortaya koymaktadır. Isınma, enerji, internet, beslenme gibi evden çalışma sırasında ortaya çıkan ek yükler asıl olarak işçiler tarafından üstlenilmiştir.

Pandemide Kadın İşçiler Aynı Zamanda Ev İçi Görünmez Emekçiler

Pandemi ile hijyen ihtiyacı ve bakım emeğinin kadınlara yüklendiği ve kadınların bu dönemde “çifte mesai” yaptıkları bilinmektedir.

Katılımcılara ev işlerine ve bakıma ayrılan zaman sorusu yöneltilmiştir. Ev ve bakım işlerine sadece 0-1 saat ayıran kadınların oranı yüzde 14,6 iken, erkeklerin yüzde 24,3’ü 0-1 saat arasında ev içi işlere ve bakıma zaman ayırdığını söylemiştir. Oysa ev işlerine ve bakıma ayrılan süre 1-3 saate çıktığında kadınların oranı yüzde 47,6’ya yükselmekte, erkeklerde ise bu oran yüzde 34,8 ile sınırlı kalmaktadır (Grafik 12). Ev işlerine ve bakıma ayrılan zaman arttıkça kadın ve erkeklerin buraya ayırdıkları süre arasındaki makasın açıldığı görülmektedir.

GRAFİK 12: CİNSİYETE GÖRE İŞÇİLERİN EV İŞLERİNE VE BAKIMA AYIRDIKLARI ZAMAN

Ev işlerine ve bakıma 3-6 saat ayıran kadınların oranı yüzde 23,7, erkeklerin oranı ise yüzde 9,7’dir. Ev ve bakım işlerine zaman ayırmayan kadınların oranı yüzde 7,6 ile sınırlı kalırken, erkeklerin oranı yüzde 29’a yükselmektedir (Grafik 12). Bütün bu veriler birlikte değerlendirildiğinde ev işlerine ayrılan zaman arttıkça, kadın ve erkek işçiler arasında cinsiyet eşitsizliği ile açıklanabilecek bir fark oluştuğu ve kadınlar aleyhine ev içi bakım emeği yükünün arttığı görülmektedir.

Covid-19 Döneminde Sağlanan Destekler Yetersiz

Yukarıda da dile getirilen salgın döneminde Türkiye Hükümeti’nin sınırlı düzeyde sağladığı desteklerin işçiler açısından da yeterli bulunmadığı görülmektedir. Araştırma kapsamında işçilere pandemi döneminde sağlanan sosyal desteklerin olumlu olup olmadığı 3’lü ölçekte cevaplandırılacak şekilde sorulmuştur.

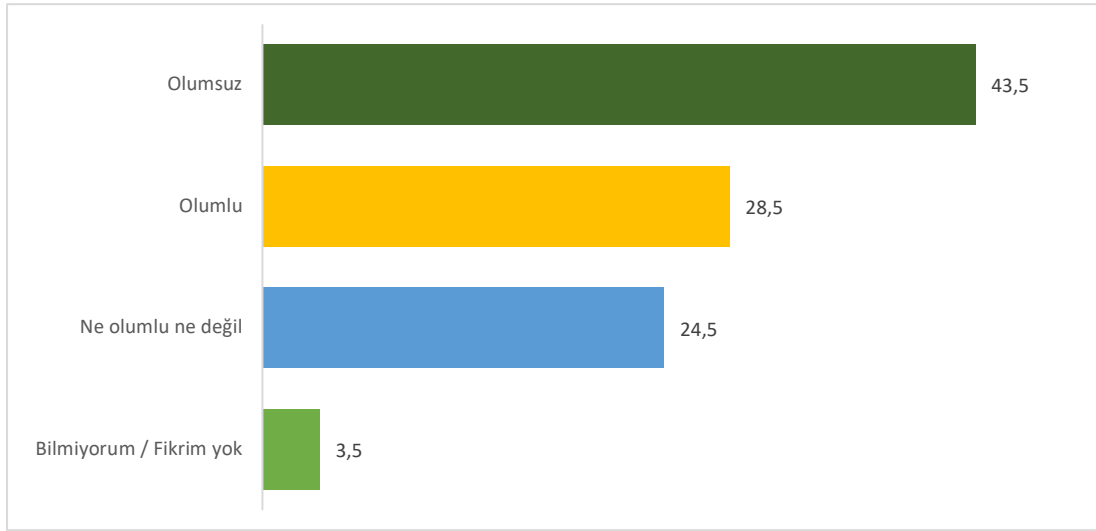
İşçilerin yüzde 43,5’i verilen sosyal destekleri olumsuz bulduklarını belirtmektedir. Katılımcıların yalnızca yüzde 28,5’i destekleri olumlu bulmaktadır. Destekleri ne olumlu ne olumsuz bulanların oranı ise yüzde 24,5’tir (Grafik 13, Tablo 10).

TABLO 10: CİNSİYETE GÖRE PANDEMİ DÖNEMİNDE SAĞLANAN DESTEKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLER (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Olumsuz	45,1	42,8	43,5
Ne olumlu ne değil	24,2	24,6	24,5
Olumlu	26,9	29,3	28,5
Bilmiyorum / Fikrim yok	3,8	3,4	3,5

Kadın işçilerin Hükümet'in sosyal desteklerini olumsuz bulma oranı erkeklerden daha yüksektir. Hükümet'in pandemi döneminde yaptığı destekleri olumlu bulma oranı erkeklerde yüzde 42,8 iken kadınlarda yüzde 45,1'dir (Tablo 10).

GRAFİK 13: SALGIN DÖNEMİNDE SOSYAL DESTEKLER (YÜZDE)

İşçiler Arasında Pandemi Döneminde Hükümet'in Sağlık Politikasını Başarılı Bulanların Oranı Düşük

İşçilere pandemi döneminde Hükümet'in sağlık politikasını başarılı bulup bulmadıkları sorulmuştur. İşçilerin yüzde 36,1'i hükümetin sağlık politikasını başarılı bulurken yüzde 35,4'ü başarısız bulduğunu belirtmiştir. İşçilerin yüzde 26'sı ise Hükümeti ne başarılı ne başarısız bulduğunu belirtmiştir (Tablo 11).

TABLO 11: CİNSİYETE GÖRE İŞÇİLERİN PANDEMİ DÖNEMİNDE HÜKÜMET'İN SAĞLIK POLİTİKASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (YÜZDE)

	Kadın	Erkek	Toplam
Olumsuz	35,5	35,4	35,4
Ne olumlu ne değil	27,5	25,4	26,0
Olumlu	34,3	36,8	36,1
Bilmiyorum / Fikrim yok	2,7	2,4	2,4

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMÇİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ